

A Szerzői Jogi Szakértő Testület szakvéleményei

A szakvélemény címe: Térképészeti művek gyűjteménye iskolai atlaszban – a plágium megállapíthatóságának kérdése

Ügyszám: **SZJSZT – 24/11.**

A szakvélemény szövege:

A Bíróság által feltett kérdések:

A Szerzői Jogi Szakértő Testület az alperes által becsatolt atlaszok, továbbá a felperes 2008-as kiadású 03, 02 és 01/A. szám alatti atlaszok összehasonlítása alapján nyilatkozzon az alábbi kérdésre vonatkozóan:

- 1. Szakértői szempontból megállapítható-e, hogy az alperes által sérelmezett 01., illetőleg 21-es számú, 2009-es kiadású felperesi atlaszok felépítésüket, tematikájukat, szerkesztésüket tekintve megegyeznek, illetőleg nagymértékű hasonlóságot mutatnak az alperes becsatolt hasonló atlaszaival?**
- 2. Véleménynyilvánítás során hasonlítsa össze, hogy a felperes korábbi, 2008-as, illetőleg későbbi, 2009-es kiadású atlaszai önmagukban mennyiben térnek el egymástól szerkezetüket, felépítésüket, a használt ábrákat tekintve, továbbá azt is határozza meg – figyelemmel a felperesi előadásra – hogy a 2008-as kiadású atlaszokhoz képest hol kerültek új ábrák, térképek, stb-ik elhelyezésre a 2009-es kiadású felperesi atlaszokban, ezek megtalálhatóak voltak-e az alperes korábbi kiadású atlaszaiban vagy sem?**

Az eljáró tanács szakvéleménye:

Az alperesi kérdések több száz térképre, és ezek gyűjteményeire (atlaszokra) vonatkoznak, anélkül, hogy kérdéseiben bármilyen konkrét, térképre és annak valamely elemére vonatkozó észrevételt tett volna. Az eljáró tanács és az igénybe vett külső szakértő (Dr. Papp-Váry Árpád) számára ezért különösen nagy munkaterhet jelentett a térképek áttekintése.

A mellékelt külső szakértői vélemény részletesen tartalmazza a vonatkozó térképek összevetését. Ezekből az alábbi következtetések vonhatók le:

A.

A C. Első atlaszom 2009 évi kiadásában (01) megjelent, az azonos című 2008-as atlaszhoz képesti változások csak az időközben észrevett hibák javításainak tekinthetők. Ezek a változások semmilyen összefüggést nem mutatnak az alperes Környezetünk atlaszával, így ebben a tekintetben az eljáró tanácsnak az a véleménye, hogy a felperes nem sértette meg az alperes szerzői jogát.

B.

A C. Földrajzi atlasza (21, 2009) az egy évvel korábbi kiadványhoz képest jelentősebb átdolgozáson ment át. Ezt összevetve az alperes Földrajzi atlaszával, a következő következtetések vonhatók le:

- A C. atlaszában sok új jel szerepel. Ezek közül csak a titánérc, volframérc, kaolin szerepel az alperes atlaszában. Ez a hasonlóság nem eredményezi a térképészeti mű átvételét, hanem csak egyes elemek egybeesését, különös tekintettel arra, hogy e jelek használata nem mutat térbeli egybeesést a két atlaszban.
- Szintén újdonság a C. 2009-es atlaszában, hogy az energiatermelés ábráit a korábbi betűs jelölés helyett villámszerű ábrákkal helyettesítették. Ez a hasonlóság szintén nem eredményezi a térképészeti mű átvételét, hiszen a mű egésze szempontjából jelentéktelen alkotóelemek kisebb változásának tekinthető. Megjegyezzük, hogy ilyen jelölések már korábbi C. atlaszokban is szerepeltek, így ennek az ötletnek a forrása sem az alperes atlasza, sőt: az alperesi használat forrása lehet éppen a korábbi felperesi használat – ennek azonban nincs jelentősége, mert ezek az egyszerű jelölési megoldások önmagukban nem érik el a szerzői jogi védelemhez szükséges egyéni-eredeti jelleget.
- Több mint száz térkép közül mindössze kettő van [a Föld éghajlata és a természetes növényzet], amelyik első pillantásra hasonló szerkesztői elképzelést mutat. A C. növényzeti térkép azonban megtalálható a felperes korábbi, Földi környezetünk atlaszában (10-11. o. 2004), de a Föld éghajlata térkép és az éghajlati grafikonok is megjelentek ugyanebben az atlaszban (6-7., 8-9. o.).
- A 73. oldalon a lemeztectonikát bemutató térkép kiegészült a különböző lemeztalálkozásokot szemléltető ábrákkal. Ez korábban nem volt a C. atlaszában, ugyanakkor az M. atlaszában szerepelnek ilyen ábrák. Önmagában azonos téma feldolgozása természetesen nem eredményez szerzői jogsértést, ilyen helyzetben a mögöttük álló tudományos munka és a vizualizáció bír jelentőséggel. Az eljáró tanács szerint a két megoldás kivitele, megformálása teljesen különbözik egymástól, így jogsértésről ennél a térképnél sem beszélhetünk.

Utalunk az eljáró tanács alapügyben adott szakvéleményére, amely szerint a térképmű alapját képező valóság olyan tényhelyzet, ami nyilvánvalóan nem részesülhet szerzői jogi oltalomban. Az Szjt. 1.§ (5) bekezdésének helyes értelmezése szerint ugyanis a tények semmilyen körülmények között nem részesülnek szerzői jogi oltalomban (nemcsak amikor sajtótermékek közleményeinek alapjául szolgálnak).

Szintén utalunk arra, hogy az Szjt. 1.§ (6) bekezdése szerint valamely ötlet, elv, elgondolás nem lehet tárgya a szerzői jogi védelemnek. A C. új atlaszában szereplő újdonságok, amelyek néhány eleme hasonló az alperes atlaszában megoldásaival, csak ilyen „ötletnek” tekinthetők, így átvételük (ha ennek ténye egyáltalán bizonyítható lenne) nem alapoz meg szerzői jogsértést.

A térképészeti mű összetett alkotás, amely rengeteg tény-elem és kreatív elem használatával áll össze, és amelynek létrehozatala során a **tudományos kutatás és alkotás** (ld.: vetületválasztás, domborzatrajz, síkrajz, névrajz, jelkulcs, színkulcs, gyámrajz) szorosan összefügg a **grafikai tervezéssel és kivitelezéssel** (ld. színek és formák megválasztása és alkalmazása).

Összefoglalva:

Az eljáró tanács nem látja megalapozottnak azt az alperesi véleményt, hogy a C. átdolgozott 2009-es atlaszai (01 és 021) az alperes korábbi atlaszainak átvételével, átdolgozásával jöttek volna létre.

Dr. Gyertyánfy Péter
a tanács elnöke

Dr. Tóth Péter Benjamin
a tanács előadó tagja

Dr. Győri Erzsébet
a tanács szavazó tagja

Melléklet:

- külső szakértői vélemény

Szakértői vélemény

A Szegedi Törvényszék 2. P. 20. 548/2010/115. végzésében szakértői véleményt kér az alperes felperessel szemben előterjesztett viszontkeresetéről.

Az alperes szerint felperes átdolgozta 2009. évi kiadású 01 számú atlaszát, az alperes szintén 2009-ben kiadott atlaszainak felhasználásával.

1.

Első lépésként megvizsgáltuk milyen változásokat hajtott végre a felperes atlaszai új kiadásában.

Első atlaszom (01 2008, 01 2009)

1. oldal jelmagyarázatban új az uránérc, édesipar, söripar jele, kimaradt a színesfémkohászaté. Az energiatermelés három jele módosult, de ezeket a jeleket használta a C.-W.1995. évi Földrajzi atlasza is.

19. oldal a cukorrépa terület fotóját és térképi jelét felváltotta a repce.

22-23. oldal a településeknél feltüntetett jelek száma változott.

31. oldal a cigány népesség felületi vonalkázása felületi szín lett.

38-39. oldal az Euró pénzérem London fényképéről átkerült az ír tengerpart fényképére.

Földrajzi atlasz (02 2008, 21 2009)

Címoldal „a 10-16 éves tanulók számára” megjelölés „az 5-10. évfolyam számára” módosult.

Új belső címoldal lett. Új a kétoldalas tartalomjegyzék (2-3. oldal). A jelmagyarázat (4. oldal) néhány jellel bővült: kiemelt jelentőségű nemzetközi repülőtér, molibdénérc, kobaltérc, titánérc, magnéziumérc, volfrámérc, kaolin, márvány, geotermikus erőmű, ár-apály erőmű.

Az atomerőmű, hőerőmű, vízierőmű jele az Első atlaszomhoz hasonlóan áramütésszerű rajzra változott.

A térképismereti alapfogalmak egyoldalas ábráját 4 oldal váltotta fel. Az ábrák egy légifényképet (6. o.) és a Föld különböző nézetű úrfelvételeit (8. o.) kivéve szerepelnek az Első atlaszomban is.

A 10-11. oldal kiegészült a Kárpát-medence földtani szerkezete melléktérképpel, de ez az előző kiadásban, a Magyarország domborzata térképen volt (7. oldal). Az áthelyezett melléktérkép helyére Magyarország földtani szerkezete térkép került. Tartalma teljesen eltér az alperes azonos ábrájától.

Észak-és Dél-Dunántúl térképeit (8-9. o.) egybeszerkesztették. Feltehetően azért, mert a 8. és 9. oldalon, szinte egymás alatt ábrázolt Balaton zavarta a tanulókat. Az átfedés megszüntetésével felszabaduló helyre Balaton és a Velencei-tó térképe került.

16-17. oldal új melléktérképe a Tisza-tó és környéke.

Budapest és környékének fejlődése térkép (2008. évi kiadás 14. o.) kimaradt, Budapest és környékének méretaránya és így az ábrázolt terület kiterjedése megváltozott (1:300000 helyett 1:325000 lett).

Magyarország mezőgazdasága (23. o.) Talajaink minősége térkép ide került az előző kiadás következő oldaláról. A szálas-és szemestakarmány-termelés egy térkép lett. Az ipari növények térkép a cukorrépa helyett a repcét ábrázolja.

24. o. A 2008. évi atlasz Felszíni vizeink és ivóvizeink minősége térképeket egybeszerkesztették. Két új térkép a nagyobb szennyezett levegőjű települések és a hulladékégetők.

25. oldal új térkép. Magyarország természetvédelme és világörökségi helyszínei. (Ez a térkép az Első atlaszom, 2008 21. oldalán levő térképnek az átvétele nagyobb méretarányban.)
26-27. o. Aktív keresők körgrafikonja helyett Budapest kerületeinek a népsűrűségét ábrázoló térkép készült.
31. oldal új térkép, a jellegzetes időjárás helyzetek Európában.
25. oldal Az Európai Unió egy oldalon lévő 6 kis térképe helyett két oldalon (34-35.) elhelyezett öt térkép lett. Az iparban, mezőgazdaságban, szolgáltatásban foglalkoztatottak százalékos arányát felváltotta az egy főre jutó GDP változása (1995-2004) és a felsőfokú végzettségűek aránya.
39. oldal a Pireneusi-félsziget kiegészült az Atlanti-óceánban lévő spanyol és portugál szigetekkel, az Alpok térképe (44. o.) az Aletsch-gleccserrel.
A Kárpátok és az Északi-tenger kőolaj és földgázmezői térképek kimaradtak (2008. évi kiadás 38., 39. o.)
57. oldal Japán új melléktérképe a Tokiói-öböl környéke.
63. oldal Afrika országai új melléktérképe a Ghardia-oázis és a Seychelles-szigetek.
73. oldal A földtani szerkezet és a földrengések térkép össze lett vonva, a felszabaduló területen a kőzetlemezek találkozása és a kéreg anyagának körforgása ábrákat helyezték el.
A 72. oldal két térképéből földrajzi övezetesség, természetes növényzet két teljes oldalas ábrázolás lett, éghajlati grafikonokkal, növényzeti ábrákkal.
Új oldal az ökológiai lábnyom és a gazdasági fejlettség különbségei (83. o.)
A Föld zászlói rákerültek a Föld országai térképre (87. o.)
Nagy magyar utazók rajza Balázs Dénes útjaival kiegészült (89. o.)
Az egész atlaszban a domborzati térképeken lévő ipari jeleket mindenütt javították.

2.

A változásokat összevettük az alperes Környezetünk atlaszával és Földrajzi atlaszaival

A C. Első atlaszom 2008 és 2009 évi kiadásai közötti változások időközben észrevett hibák javításai, semmilyen összefüggést nem mutatnak az alperes Környezetünk atlaszával

A Földrajzi atlasz (021, 2009) és Földrajzi atlasz

A C. atlaszában szereplő sok új jel közül csak a titánérc, volframérc, kaolin szerepel az alperes atlaszában. Ezek a jelek sem mutatnak térbeli egybeesést a két atlaszban.

Az energiatermelés villámszerű ábrái korábbi C. atlaszokban is szerepeltek.

A C. két atlaszai közötti változtatások, új melléktérkép vagy új térkép nem található az alperes atlaszában.

Két térkép van (a Föld éghajlata és a természetes növényzet, amelyik első pillantásra hasonló szerkesztői elképzelést mutat.

A C. növényzeti térkép azonban megtalálható a cég Földi környezetünk atlaszában (10-11. o. 2004), a Föld éghajlata térkép és az éghajlati grafikonok is megjelentek ugyanebben az atlaszban (6-7., 8-9. o.).

A 73. oldalon a lemeztectonikát bemutató térkép kiegészült a különböző lemez találkozásokat szemléltető ábrákkal. Ez korábban nem volt a C. atlaszában. Az M. atlaszában szerepelnek ilyen ábrák, de kivételük, megformálásuk teljesen különbözik a C. rajzaitól.

Összefoglalásként megállapíthatjuk, hogy a felperes átdolgozásai egyetlen térképen sem azonosak vagy hasonlóak az alperes atlaszaival, közvetlen átvételt feltételező állítása megalapozatlan. A változtatások egy része kisebb hibák javításai vagy oktatási szempontból (pl.: ökológiai lábnyom) szükséges változtatás. Az átvett ábrák nagy többsége szerepelt a felperes korábbi atlaszaiban.

Az az állítás, hogy az új kiadású felperesi atlaszok hasonlóságot mutatnak az alperes atlaszaival nevétséges felvetés. A per azért indult, mert a felperes szerint az alperes átvette az ő atlaszait, azaz a két kiadó atlaszai erős hasonlóságot mutatnak. Az eredeti perbe fogott atlaszok átdolgozott kiadásai nem mutatnak jelentős különbséget az új atlaszok kivitele hasonló, de nem azért mert a felperes az előbbieken leírt, kismértékű módosításokkal megváltoztatta volna azokat az alperestől átvett anyagokkal, mivel ilyen nem találtunk a változtatások, módosítások között.

Az alperes azon állítása, hogy atlaszait 2010-ben tankönyvvé nyilvánították és engedélyezték forgalomba hozatalát nem érv a felmerült szerzői jogsértés ellen. Tankönyvvé nyilvánítás során nem vizsgálják a mű eredetét, kitől vett felhasználásra anyagot stb., mert feltételezik jogtiszt munkát nyújtottak be az engedélyezéshez.

A bíróság kérte, hogy nyilatkozzak arra nézve, hogy alperes által átdolgozottként tekintett kiadványok mennyiben térnek el a korábbi kiadású atlaszoktól.

Az előbbieken felsorolt átvételeknek tartott térképeket a 2010. évi kiadásokban is megvizsgáltam. Az alperes Magyarország és a kontinensek tematikus térképeinek egy részénél megváltoztatatta a felületi foltok határait. A módosított térképek helye, színvilága nem változott. Néhány 1/2, 1/4, 1/6 oldalas térképen a felületek határvonalainak a módosítása nem változtatott azon a tényen, hogy az alperes atlaszai a felperesével azonos felépítésű, kivitelű atlaszoknak látszanak.

Az egyes tematikus térképek tartalmának módosítása nem tekinthető lényeges átdolgozásnak.

dr Papp-Váry Árpád

az MTA doktora

egyetemi magántanár, főiskolai tanár

a Nemzetközi Térképészeti Társulat tiszteletbeli tagja